

Загальна тактика. Частина 1

У навчальному посібнику розглянуті тактика-складова частина воєнного мистецтва; призначення, завдання, організаційна структура та озброєння Сухопутних військ Збройних Сил України; організація і бойове призначення частин (підрозділів) армій провідних країн світу; основи сучасного загальновійськового бою; організація бойової підготовки; бойова готовність частин (підрозділів); мобілізаційна готовність та прийоми і способи дій солдата в бою.

Навчальний посібник призначений для викладачів дисциплін “Тактика”, “Загальна тактика”, студентів, що навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу Академії внутрішніх військ МВС України та слухачів та курсантів вищих військових навчальних закладів для вивчення навчальної дисципліни “Загальна тактика”.

ЗАГАЛЬНА ТАКТИКА

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ЧАСТИНА I

Видавництво
«К Н Т»
Київ – 2023

УДК 355.4(075.8)

3-14

Загальна тактика. Частина І. Навч. посіб. / С. Т. Полтораєк, М. Д. Ткаченко,
3 - 1 4 О. В. Лисенко В. П. Варакута та ін. — Київ: Вид. «КНТ», 2023. — 342 с.

ISBN 978-611-01-2858-2

У навчальному посібнику розглянуті тактика-складова частина воєнного мистецтва; призначення, завдання, організаційна структура та озброєння Сухопутних військ Збройних Сил України; організація і бойове призначення частин (підрозділів) армій провідних країн світу; основи сучасного загальновійськового бою; організація бойової підготовки; бойова готовність частин (підрозділів); мобілізаційна готовність та прийоми і способи дій солдата в бою.

Навчальний посібник призначений для викладачів дисциплін “Тактика”, “Загальна тактика”, студентів, що навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу Академії внутрішніх військ МВС України та слухачів та курсантів вищих військових навчальних закладів для вивчення навчальної дисципліни “Загальна тактика”.

ISBN 978-611-01-2858-2

ЗМІСТ

СПИСОК ЗАСТОСОВАНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	7
ВСТУП.....	8
ГЛАВА I. ВВЕДЕННЯ В ВІЙСЬКОВУ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ.....	9
РОЗДІЛ 1. ТАКТИКА-СКЛАДОВА ЧАСТИНА ВОЄННОГО	9
МИСТЕЦТВА.....	
1.1. Тактика-складова частина воєнного мистецтва.....	9
1. Введення в дисципліну.....	9
2. Структура воєнної науки та місце в ній тактики.....	11
3. Основні тактичні поняття, визначення та терміни.....	12
Контрольні питання за темою.....	14
1.2. Військова організація та воєнна доктрина Збройних Сил	14
України.....	
1. Історія створення Збройних Сил України.....	14
2. Призначення, завдання та види Збройних Сил України.....	17
3. Воєнна доктрина України. Оборонна спрямованість воєнної	21
доктрини.....	
Контрольні питання	23
РОЗДІЛ 2. ПРИЗНАЧЕННЯ, ЗАВДАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЙНА	24
СТРУКТУРА ТА ОЗБРОЄННЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК	
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	
2.1. Призначення, завдання та склад Сухопутних військ.....	24
1. Організаційна структура Сухопутних військ.....	24
2. Склад та призначення родів військ, спеціальних військ та тилу	26
Сухопутних військ.....	
3. Організаційна структура механізованого батальйону Сухопутних	29
військ.....	
2.2. Організаційна структура, бойова техніка та озброєння	30
механізованих (танкових) підрозділів Сухопутних військ.....	
1. Організаційна структура механізованих (танкових) підрозділів	30
Сухопутних військ.....	
2. Основна бойова техніка механізованих (танкових) підрозділів	33
Сухопутних військ та її характеристика.....	
3. Озброєння механізованих (танкових) підрозділів Сухопутних військ	35
та його характеристика.....	
Контрольні питання	35
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І БОЙОВЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЧАСТИН	36
(ПІДРОЗДІЛІВ) АРМІЙ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ.....	
3.1. Основи бойового застосування сухопутних військ провідних	36
країн світу.....	

1. Основні підрозділи, організація, структура і озброєння підрозділів провідних країн світу.....	36
2. Основи наступального бою частин та підрозділів сухопутних військ провідних країн світу.....	37
3. Основи оборонного бою частин та підрозділів сухопутних військ провідних країн світу.....	52
Контрольні питання	65
3.2. Організаційна структура, бойова техніка та озброєння підрозділів сухопутних військ США	65
1. Організаційна структура мотопіхотних підрозділів армії США.....	65
2. Бойова техніка мотопіхотних підрозділів армії США.....	67
3. Організаційна структура танкових підрозділів армії США.....	76
3.3. Організаційна структура, бойова техніка та озброєння підрозділів сухопутних військ ФРН	79
1. Організаційна структура мотопіхотних підрозділів армії ФРН..	79
2. Бойова техніка мотопіхотних підрозділів армії ФРН.....	81
3. Організаційна структура танкових підрозділів армії ФРН.....	87
Контрольні питання	89
РОЗДІЛ 4. ОСНОВИ СУЧАСНОГО ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОГО БОЮ	90
4.1. Сутність сучасного загальновійськового бою	90
1. Основні фактори, які впливають на характер загальновійськового бою.....	90
2. Складові частини загальновійськового бою.....	94
4.2. Види сучасного загальновійськового бою та принципи його ведення	97
1. Характерні риси та основні принципи ведення сучасного загальновійськового бою.....	97
2. Сили та засоби сучасного загальновійськового бою.....	103
3. Підготовка сучасного загальновійськового бою.....	120
4. Норми міжнародного гуманітарного права.....	126
Контрольні питання	127
4.3. Основи управління підрозділами в бою	128
1. Сутність та зміст управління. Обов'язки командира підрозділу в бою.....	128
2. Накази, розпорядження, команди та способи їх передачі.....	129
3. Сигнали управління, оповіщення, цілівказання, взаємодії та взаємного впізнання.....	132
Контрольні питання	136
4.4. Підготовка загальновійськового бою	137

1. Порядок роботи командира підрозділу після отримання бойового завдання.....	137
2. Підготовка підрозділу до бою.....	138
Контрольні питання	143
4.5. Види бойових документів	143
1. Види бойових документів та їх класифікація.....	143
2. Загальна характеристика основних бойових документів.....	147
3. Основні умовні позначення та скорочення, які застосовуються в бойових графічних документах.....	150
4.6. Правила розробки та ведення бойових графічних документів....	171
1. Розробка та ведення бойових графічних документів.....	171
2. Порядок роботи командира щодо підготовки та оформлення робочої карти (бланковка).....	177
3. Нанесення тактичної обстановки на робочу карту (бланковка).....	182
Контрольні питання	183
4.7. Всебічне забезпечення бою	183
1. Бойове забезпечення бою.....	183
2. Морально-психологічне забезпечення бою.....	186
3. Матеріально-технічне забезпечення бою.....	189
Контрольні питання	198
4.8. Бойове забезпечення бою	199
1. Розвідка. Охорона.	199
2. Захист від зброї масового ураження. Забезпечення радіаційного, хімічного, біологічного захисту.....	203
3. Тактичне маскування. Інженерне забезпечення.....	206
Контрольні питання	209
РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ	210
5.1. Організація бойової підготовки	210
1. Система бойової підготовки. Принципи бойового навчання, виховання особового складу.....	210
2. Вимоги керівних документів щодо підготовки особового складу.....	215
3. Програма бойової підготовки.....	220
Контрольні питання	221
5.2. Планування бойової підготовки в підрозділі	221
1. Основи планування бойової підготовки в підрозділі.....	221
2. Документи, що розробляються при плануванні і обліку бойової підготовки.....	223
3. Організація бойової підготовки.....	225
Контрольні питання	229
5.3. Організація і методика проведення занять	229

1. Форми, види занять, їх сутність, методи їх проведення з різних предметів бойової підготовки.....	229
2. Послідовність роботи командира підрозділу з підготовки та проведення занять.....	241
Контрольні питання	247
5.4. Планування бойової підготовки в підрозділі	247
1. Вихідні дані для складання розкладу занять на тиждень.....	247
2. Складання розкладу занять на тиждень.....	250
РОЗДІЛ 6. БОЙОВА ГОТОВНІСТЬ ЧАСТИН (ПІДРОЗДІЛІВ)	253
6.1. Основні поняття бойової готовності	253
1. Основні нормативно-правові документи, що визначають бойову готовність.....	253
2. Ступені бойової готовності і їх зміст, дії підрозділів і частин при їх введенні.....	259
3. Дії особового складу добового наряду з отриманням сигналу на ведення вищих ступенів бойової готовності.....	262
Контрольні питання	265
РОЗДІЛ 7. МОБІЛІЗАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ	266
7.1. Військова мобілізація	266
1. Основи військової мобілізації.....	266
2. Комплектування частин мобілізаційними ресурсами.....	273
3. Організація мобілізаційної підготовки в частині.....	275
Контрольні питання	282
РОЗДІЛ 8. ПРИЙОМИ І СПОСОБИ ДІЙ СОЛДАТА В БОЮ	283
8.1. Місце та обов'язки солдата в бою	283
1. Місце солдата в бою.....	283
2. Озброєння та екіпіровка солдата механізованого відділення.....	285
3. Сигнали управління та порядок дій за ними в ході бою.....	289
8.2. Дії солдата в складі бойових тактичних груп	298
1. Сутність розподілу механізованого відділення на бойові тактичні групи.....	298
2. Завдання, способи та прийоми дій військовослужбовців у складі бойових тактичних груп в наступальному бою.....	308
3. Завдання, способи та прийоми дій військовослужбовці в складі бойових тактичних груп в оборонному бою.....	322
4. Пам'ятка солдату щодо дій на полі бою в складі тактичної бойової групи.....	330
Контрольні питання	339
ЗАКЛЮЧЕННЯ	340
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	341

СПИСОК ЗАСТОСОВАНИХ СКОРОЧЕНЬ

БМП – бойова машина піхоти;
БПЛА – безпілотний літальний апарат;
БРАГ – бригадна артилерійська група;
БРМ – бойова розвідувальна машина;
БТР – бронетранспортер;
ВМС – Військово-морські Сили;
ЗАК – зенітний артилерійський комплекс;
ЗГРК – зенітний гарматно-ракетний комплекс;
зрдн – зенітний ракетно дивізіон;
зрадн – зенітний ракетно-артилерійський дивізіон;
ЗС – Збройні Сили;
ПК – кулемет Калашнікова;
КПВТ – крупнокаліберний кулемет Владімірова танковий;
ПКТ – кулемет Калашнікова танковий;
КШМ - командно-штабна машина;
мб – механізований батальйон;
мв - механізований взвод;
мвід – механізоване відділення;
омбр – окрема механізована бригада;
ПС – Повітряні Сили;
ПТРК – протитанковий ракетний комплекс;
РВіА – ракетні війська та артилерія;
РПГ – ручний протитанковий гранатомет;
РПК – ручний кулемет Калашнікова;
СВ – Сухопутні війська;
ТТХ – тактико - технічні характеристики.

ВСТУП

Держава може бути сильною, стабільною й захищеною, коли вона має сильне військо. Цей постулат чинний для кожної епохи, країни й народу. Армія завжди була і є базовим, основоположним елементом національної безпеки.

Нашою метою є створення сучасного високопрофесійного війська, здатного ефективно й адекватно відповісти на будь-яку загрозу суверенітету і територіальній цілісності України. Підготовка, озброєння, оснащення й забезпечення всім необхідним національної армії, правове поле її діяльності мають відповідати стандартам євроатлантичного простору, важливим учасником якого є наша держава.

У мирний час Збройні Сили України забезпечують охорону повітряного простору та найважливіших об'єктів інфраструктури держави, технічну готовність озброєння та військової техніки частин Об'єднаних сил швидкого реагування, підтримання належного рівня знань і навичок особового складу для виконання завдань за призначенням. Наші миротворці за тисячі кілометрів від рідної землі демонструють мужність і рішучість, високу гуманність, підвишуючи тим самим авторитет України на світовій арені.

Відновлення озброєння та військової техніки високотехнологічних видів Збройних Сил України є пріоритетним спрямуванням ресурсів України.

ГЛАВА I. ВВЕДЕННЯ В ВІЙСЬКОВУ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ.

РОЗДІЛ I. ТАКТИКА-СКЛАДОВА ЧАСТИНА ВОЄННОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Тактика-складова частина воєнного мистецтва

1. Введення в дисципліну

З найдавніших часів полководці прагнули знайти “еліксир” перемоги. Пройшли століття, була проведена незліченна кількість військових походів, боїв, пролито “море” людської крові, перш ніж допитливий розум, осмислюючи накопичений бойовий досвід, аналізуючи сховані пружини і важелі, що обумовлюють досягнення успіху, намацав корисні для практичної діяльності дороговказні нитки, виробили рекомендації з підготовки і ведення бою.

В результаті вивчення дисципліни курсанти (студенти воєнної кафедри) повинні

Знати:

1. Воєнну доктрину Збройних Сил України, призначення та завдання Збройних Сил України.
2. Військову організацію Збройних Сил України, призначення і склад видів та родів військ.
3. Призначення, завдання, організаційну структуру та озброєння Сухопутних військ Збройних Сил України.
4. Організацію озброєння і воєнної техніки, бойові можливості підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України.
5. Основи сучасного загальновійськового бою підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України.
6. Основи управління підрозділами Сухопутних військ Збройних Сил України в бою і організацію взаємодії.
7. Організацію, озброєння та бойову техніку підрозділів сухопутних військ іноземних армій.

Бути ознайомленими

1. З діями під час участі в міжнародних миротворчих операціях.
2. З діями щодо локалізації та припиненню збройних конфліктів.
3. З діями під час участі у стабілізаційних, специфічних діях військ та у спеціальній операції.
4. З всебічним забезпеченням бою.
5. З міжнародним гуманітарним правом про ведення війни і з обмеженням загального характеру щодо ведення бойових дій.

Методичні рекомендації щодо вивчення навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни є підготовка та ведення загальновійськового бою, його характер і зміст та його всебічне забезпечення, а також бойові можливості і якості підрозділів Сухопутних військ.

Науковою основою дисципліни є принципи і закономірності розвитку сучасного загальновійськового бою.

Методичну основу викладання дисципліни складають наступні загальні дидактичні методи: пояснювально-ілюстративний, проблемне викладання, репродуктивний, частково-пошуковий або евристичний та дослідницький.

Дисципліна належить до групи оперативно-тактичних (тактичних) і тактико-спеціальних дисциплін та базується на знаннях, одержаних у ході вивчення дисципліни первинної військово-професійної підготовки: “Статути Збройних Сил України”, “Історія війн та воєнного мистецтва”, “Основи воєнного управління”, “Бойове застосування озброєння та військової техніки”, “Інженерне забезпечення частин та підрозділів в бою”, “Радіаційний, хімічний та біологічний захист підрозділів”, “Військова топографія”. “Актуальні проблеми воєнної політології”.

Дисципліна забезпечує вивчення дисциплін: “Тактика внутрішніх військ”, “Управління повсякденною діяльністю та служба штабів”, “Оперативне застосування та тактики дій внутрішніх військ” та ін.

Основними видами навчальних занять є: лекції, групові, практичні, тактичні, семінари та групові вправи. Основні форми проведення занять: фронтальна, групова та індивідуальна. Методи навчання, які використовуються на заняттях: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний і проблемний. Групові вправи і практичні заняття проводяться у спеціалізованих класах на конкретному тактичному фоні на картах (макетах місцевості, схемах). Тактичні заняття проводяться на місцевості згідно з тактичним завданням в години польового виходу на заключному етапі навчання. Для проведення польового виходу розробляється план його проведення. Групові вправи з тематики від роти і вище, тактичні заняття з застосуванням імітаційних заходів проводяться з розподілом навчальної групи на дві навчальної підгрупи. У ході занять особлива увага приділяється відпрацюванню основних нормативів з тактичної підготовки, вихованню у курсантів високих морально-бойових якостей, самостійності, рішучості, вміння, результативно та продуктивно мислити в екстремальних ситуаціях.

В ході самостійної підготовки курсанти і студенти з підготовки офіцерів запасу Академії внутрішніх військ МВС України крім регулярної теоретичної підготовки до поточних занять виконують тактичні завдання і відпрацьовують практичні навички з управління взводом і ротою, які їм будуть потрібні в процесі підготовки і виконання бойових завдань.

Під час проведення групових вправ, практичних занять і тактичних занять курсанти і студенти з підготовки офіцерів запасу відпрацьовують розрахунково-графічні роботи на картах (схемах).

Структурно навчальний посібник поділено на окремі розділи, послідовність і зміст яких в основному відповідають розділам III частини Бойового статуту Сухопутних військ.

Всі навчальні питання, які повинні бути відпрацьовані у ході вивчення відповідних змістових модулів для курсантів і тем для студентів з підготовки офіцерів запасу, беруться з робочої навчальної програми і тематичного плану відповідно.

Директивні вимоги щодо вивчення актуальних для сьогодення питань, пов'язаних з виконанням частинами і підрозділами Збройних Сил України специфічних завдань, винесені у посібнику в окремий розділ у вигляді відомостей про: дії підрозділів Сухопутних військ під час їх участі в міжнародних миротворчих операціях; дії по локалізації і припиненню збройних конфліктів; дії під час участі у стабілізаційних, специфічних діях військ; дії у спеціальній операції; міжнародне гуманітарне право про ведення війни і обмеження загального характеру щодо ведення бойових дій.

Успішність та якість підготовки курсантів і студентів з підготовки офіцерів запасу контролюється під час поточного і підсумкового контролю. Поточний контроль здійснюється під час проведення всіх видів занять щодо виконання кваліфікаційних завдань, тестів, тактичних завдань (планів, задумів), розрахунково-графічних робіт на картах (схемах), а також нормативів з бойової підготовки.

Для контролю та практичного закріплення теоретичних знань курсанти і студенти з підготовки офіцерів запасу виконують контрольні роботи. З метою оцінки результатів освоєння навчальних завдань з навчальної дисципліни здійснюється підсумковий контроль: диференційований залік і екзамен за навчальну дисципліну.

У зв'язку з тим, що тактика є одною із самих динамічних, розвиваючих наук, у ході вивчення дисципліни у всіх її розділах акцентована увага на всі ті зміни, що є на сьогодні в бойовій тактичній практиці військ.

2. Структура воєнної науки та місце в ній тактики

Узагальнення досвіду, щодо організації і ведення бойових дій, практичні рекомендації військам і інші питання пов'язані з веденням війни розглядає воєнна наука.

Воєнна наука – система знань про характер, закони війни, підготовку ЗС і держави до війни та способи її ведення.

Воєнна наука визначає зміст Воєнної доктрини України – прийнята державою система поглядів на цілі та характер імовірної війни, підготовку до неї держави і Збройних Сил (ЗС), а також способи її ведення.

Складовими частинами воєнної науки є теорії:

воєнного мистецтва;

військового управління;

військового будівництва;

військового навчання і виховання;

військової економіка і тилу Збройних сил;
цивільної оборони.

Воєнне мистецтво передбачає форми бойових дій (операція, битва, бойові дії, бій) і в свою чергу має наступні складові частини:

стратегія;
оперативне мистецтво;
тактика.

Стратегія – найвищий ступінь воєнного мистецтва. Вона охоплює теорію і практику підготовки держави і ЗС до війни, планування і ведення стратегічних операцій і війни в цілому.

Оперативне мистецтво – складова частина воєнного мистецтва. Вона розглядає теорію і практику підготовки і ведення спільних і самостійних операцій (бойових дій) об'єднаннями і з'єднаннями видів ЗС.

Тактика воєнна (греч. *taktiká* – мистецтво шикування військ, от *táссо* – будує війська) – складова частина військового мистецтва, що включає теорію й практику підготовки й ведення бою з'єднаннями, частинами (кораблями) і підрозділами різних видів збройних сил, родів військ (сил) і спеціальних військ на суші, у повітрі й на морі; військово-теоретична дисципліна. Тактика охоплює вивчення, розробку, підготовку та ведення всіх видів бойових дій (наступу, оборони, зустрічного бою, тактичних перегруповань та ін.).

Вона знаходиться в динамічному взаємозв'язку з оперативним мистецтвом і стратегією.

3. Основні тактичні поняття, визначення та терміни

Теорія тактики вивчає закономірності, характер, способи підготовки та ведення бою з'єднаннями, частинами і підрозділами та погляди військових фахівців інших держав на ці питання. Вона розробляє теоретичні – фундаментальні положення основ, підготовки та ведення бою, тактичні вимоги до озброєння і військової техніки, організації з'єднань, частин і підрозділів та обладнання простору, в межах якого здійснюється підготовка ведення бою.

Практика тактики включає підготовку та ведення бою. Теорія і практика підготовки і ведення бою ґрунтується на: розвитку озброєння і техніки; досвіді ведення бою чи бойових дій з'єднання, частинами і підрозділами в ході ведення воєнних дій; досвіді бойової підготовки, особливо в ході маневрів і тактичних навчань; принципах ведення бою; завданнях оперативного мистецтва.

Структурно тактика складається із:

загальної тактики;
тактики родів військ;
тактики спеціальних військ;
тактика з'єднаннями, частинами і підрозділами інших військових формувань.

Загальна тактика охоплює теорію і практику підготовки та ведення загальновійськового бою з'єднаннями, частинами і підрозділами.

Тактика родів військ, спеціальних військ та інших військових формувань охоплює теорію і практику виконання завдань частинами і підрозділами родів військ спеціальних військ та інших формувань.

Тактика родів військ включає:

тактику Сухопутних військ – тактику механізованих, танкових і аеромобільних військ, тактику ракетних військ і артилерії, протиповітряної оборони Сухопутних військ (СВ) та авіації СВ (армійської авіації);

тактику Повітряних сил – тактику зенітних ракетних військ, зенітно-артилерійських і ракетних військ, радіотехнічних військ, винищувальної авіації, тактика бомбардувальної авіації, штурмової авіації, воєнно-транспортної авіації та розвідувальної авіації;

тактику Військово-морських сил – тактику підводних і надводних сил, морської авіації, берегових ракетно-артилерійських військ і морської піхоти;

тактику спеціальних військ – тактику частин і підрозділів бойового (розвідки, зв'язку, РХБЗ, РЕБ, інженерних військ комендантської служби тощо), технічного і тилового забезпечення;

Розвиток тактики здійснюється під впливом появи більш досконалої і нової зброї та техніки, і залежить від:

стану теорії і практики підготовки та ведення бою;

стану підготовки з'єднань, частин і підрозділів та їх управліннь;

необхідної кількості і якості сучасної зброї, особливо нової;

обладнання простору підготовки та ведення воєнних дій;

наявності захищених і пересувних пунктів управління з'єднань, частин і підрозділів;

стану науково-дослідницької роботи;

відповідності організаційно-штатної структури з'єднань, частин і підрозділів озброєнню, формам і способам ведення бою та підготовці особового складу;

поглядів військових фахівців інших, особливо сусідніх держав, на підготовку і ведення бою;

досвіду і уроків операцій оперативних об'єднань і бойової підготовки.

Етапи розвитку тактики пов'язані з розвитком суспільства і поділяються на тактику рабовласницького ладу, тактику епох феодалізму і капіталізму та тактику сучасної епохи.

Розвиток тактики потрібно розглядати через аналіз факторів, які впливають на її розвиток, найважливішим з яких є поява нової і більш удосконаленого озброєння та військової техніки.

Тактика, будучи окремим елементом воєнного мистецтва, тісно пов'язана з оперативним мистецтвом і стратегією.

Навчальний посібник призначений для вивчення дисципліни “Загальна тактика”, в якому висвітлені теоретичні основи організації і ведення бойових дій загальновійськовими підрозділами. Надані основні поняття, які визначають методологію дисципліни “Загальна тактика”. Описуються способи побудови

похідних і бойових порядків підрозділів при веденні різних видів бою, а також принципи здійснення протидії противнику. Представлені організації підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України і іноземних армій провідних країн світу, оснащення їх озброєнням і тактика дій.

Досвід збройних конфліктів сучасності свідчить про те, що форми і способи тактичних дій підрозділів постійно удосконалюються, вони залежать від змісту поставлених завдань, ролі і місця підрозділів у бою, характеру дій противника, умов місцевості, наявних штатних та приданих сил і засобів, а також від рівня підготовки особового складу. Тому метою вивчення дисципліни є придбання курсантами (студентами воєнних кафедр) необхідних знань, вмінь, навичок щодо організації і ведення бойових дій механізованим взводом, ротою у сучасних умовах.

Контрольні питання:

1. Що є складовими частинами воєнної науки?
2. З яких складових частин складається воєнне мистецтво?
3. Що називається тактикою воєнною?
4. Що називається оперативним мистецтвом?
5. Що охоплює стратегія воєнна?
5. Що включає тактика родів військ?

1.2. Військова організація та воєнна доктрина Збройних Сил України

1. Історія створення Збройних Сил України

Військо – основа державності. Українське військо завжди було одним з найсильніших і одним з найпотужніших.

У прадавні часи, коли перші слов'яни поселилися на землях України, вони були змушені захищатися від загарбницьких нападів кочівників. Потім, коли була створена держава Київська Русь, для її зміцнення треба було сильне військо. Це допомогло першій державі на нинішній території України стати однією з наймогутніших в Європі. Монголо-татарську орду зміг зупинити лише король Галицько-Волинського королівства Данило Галицький.

Яскравим прикладом важливості армії для держави є Запорізька Січ. Головою держави був гетьман, який також керував армією. Запорізькі і реєстрові козаки були одними з найпотужніших у Європі. Із-за цього козаки і змогли відділити частину від Речі Посполитої для створення власної держави.

Також українські військові проявляли мужність і силу у боротьбі за інші країни: реєстрові козаки у складі Речі Посполитої допомагали у над важливих битвах, у складі Російської Імперії допомогли вистояти найсильнішу на той час армію Наполеона, мужньо захищали Севастополь у Кримській війні, як у складі Австрії, так і Росії сумлінно відстоювали їх інтереси у I Світовій Війні.

Як справжні патріоти захищали Українську народну Республіку від нападів російського уряду. Не останню роль відіграли у Громадянській війні.

На початку Великої Вітчизняної війни головний удар прийняли на себе українські військові плечем к плечу з бійцями різних національностей. Завдяки ним вдалося стримати наступ німецьких військ під Москвою і потім здолати їх.

Одними з найкращих вважалися українські військовослужбовці у мирні часи. Військові спеціалісти з УРСР вважалися найкращими, найповажнішими і найбажанішими у Радянському Союзі.

Після розпаду СРСР і проголошення у 1991 р. незалежності, Україна успадкувала одне з найбільш потужних угруповань військ в Європі, яке було оснащено ядерною зброєю та сучасними зразками звичайного озброєння і військової техніки.

На території України на той час дислокувалися: ракетна армія, три загальновійськові та дві танкові армії, один армійський корпус, чотири повітряні армії, окрема армія Протиповітряної оборони (ППО), Чорноморський флот. Усього угруповання військ і сил нараховувало біля 780 тис. чол. особового складу, 6,5 тис. танків, близько 7 тис. бойових броньованих машин, до 1,5 тис. бойових літаків, понад 350 кораблів та суден забезпечення, 1272 стратегічних ядерних боеголовок міжконтинентальних балістичних ракет та майже 2,5 тис. одиниць тактичної ядерної зброї.

Проте це не були ще Збройні Сили незалежної держави у повному розумінні цього слова, Україна отримала лише окремі фрагменти військової машини Радянського Союзу. Тому 24 серпня 1991 р. Верховна Рада України ухвалила рішення про взяття під свою юрисдикцію усіх розташованих на українському терені військових формувань Збройних сил колишнього СРСР, та про створення одного з ключових відомств – Міністерства оборони України. З цього часу наша держава стає лідером серед колишніх радянських республік у справі створення власної армії, вбачаючи в ній основу і гаранта реальної державності. Уряд України приступив до створення Збройних Сил та інших військових формувань.

Процес військового будівництва в Україні умовно можна розподілити на три етапи:

перший, з 1991 по 1996 рр. – формування основ Збройних Сил України;

другий, з 1997 по 2001 рр. – подальше будівництво Збройних Сил України;

третій, з 2001 по 2011 рр. – реформування та розвиток Збройних Сил України.

Характерними ознаками першого з них були одночасне формування правової основи діяльності Збройних Сил, реорганізація їх структур, створення відповідних систем управління, забезпечення та інших елементів, необхідних для їх функціонування.

При цьому становлення Збройних Сил України у згаданий період супроводжувався значним скороченням військових структур, чисельності особового складу, кількості озброєнь та військової техніки.

Так, на кінець 1996 р. було скорочено понад 3,5 тисячі різноманітних військових структур, майже 410 тис. чол. особового складу. Значно зменшилася кількість озброєнь та військової техніки: бойових літаків – на 600 одиниць, вертольотів – майже на 250 одиниць, парк танків та бойових броньованих машин скоротився майже на 2400 і 2000 відповідно.

Україна взяла напрям розвитку стосовно без'ядерного і позаблокового статусу держави. При цьому враховувалися також обмеження, пов'язані з ратифікацією Договору “Про звичайні збройні сили в Європі” та виконанням Ташкентської Угоди 1992 р., якою встановлювалися не тільки максимальні рівні озброєння для кожної держави колишнього СРСР, а й для так званого “флангового району”. В Україні до нього входили Херсонська область, Запорізька область, Миколаївська область та Автономна Республіка Крим.

Верховною Радою України був прийнятий над важливий пакет законодавчих актів стосовно воєнної сфери: Концепція оборони і будівництва Збройних Сил України, постанова “Про Раду оборони України”, Закони України “Про оборону України”, “Про Збройні Сили України”, Воєнна доктрина України та інші.

На ті ж роки припадає й реалізація ядерного роззброєння України. Воно є однією із найбільш значних історичних подій кінця ХХ-го сторіччя. Вперше в історії людства держава добровільно відмовилася від володіння ядерною зброєю. На 1 червня 1996 р. на території України не залишилося жодного ядерного боезаряду. Незважаючи на різноманітні труднощі того періоду були закладені основи національного війська незалежної держави: за короткий термін були створені Міністерство оборони, Генеральний штаб, види Збройних Сил, системи управління, підготовки і всебічного забезпечення військ (сил).

На розв'язання проблем у тому періоді були ускладнені, пов'язані зі значним міждержавним переміщенням військових кадрів. З 1991 по 1994 рр. з України в інші держави було переведено близько 12 тис. офіцерів та прапорщиків і понад 33 тис. повернулося на Батьківщину.

Структура, чисельність та система управління Збройних Сил визначаються потребами, можливостями та досвідом держави в забезпеченні обороноздатності, завданнями, покладеними на Збройні Сили, а також вимогами і стандартами євроатлантичної системи безпеки, елементом якої прагнуть бути Україна і її Збройні Сили. Чисельний склад Збройних сил визначається Законами України “Про чисельність Збройних Сил України”, які щорічно або раз в два-три роки приймаються Верховною Радою України.

Згідно з Законом України “Про чисельність Збройних Сил України на 2009 р.”, чисельність Збройних Сил України – станом на 31 грудня 2009 р. визначена до 19100 осіб, у тому числі 148 000 військовослужбовців (рис.1.1).

Безумовно для того, щоб Україна стала займати поважне місце серед каїн світу треба створити сильну армію.

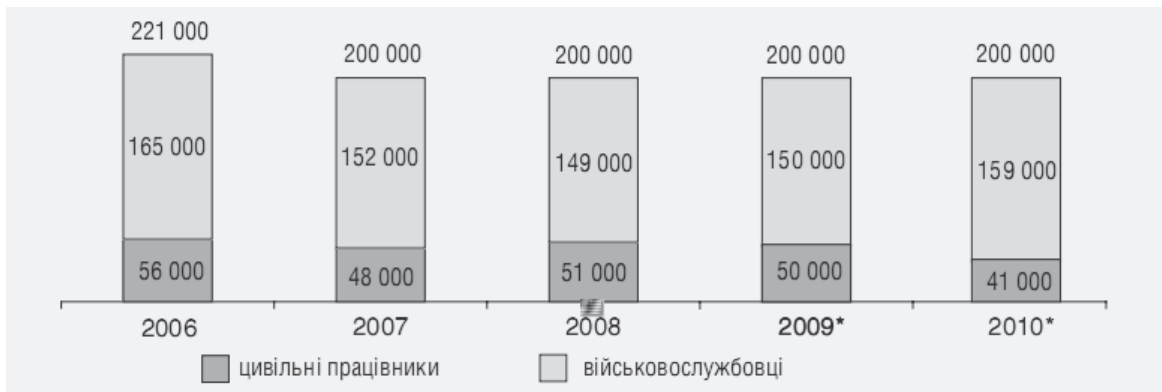

Рис.1.1. Чисельний склад Збройних Сил України у періоді з 2006 по 2010 рр.

Для цього у нас є досить потужна основа, яка залишилась з радянських часів: досвідчені кадри, підприємництва, частково техніка, потужні військові навчальні заклади. Українську армію треба модернізувати під сучасні вимоги.

2. Призначення, завдання та види Збройних Сил України

Збройні Сили України (ЗС України) – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. ЗС України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України.

З'єднання, військові частини і підрозділи ЗС України відповідно до закону, в межах, визначених указами Президента України, що затверджуються Верховною Радою України, можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, посилення охорони державного кордону України і виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу України та їх правового оформлення, ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного типу, надання військової допомоги іншим державам, а також брати участь у міжнародному військовому співробітництві та міжнародних миротворчих операціях на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

Виходячи із національних інтересів України, *головними завданнями ЗС України* є: забезпечення (спільно з іншими інституціями держави) оборони України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості. При цьому, у період до набуття членства в НАТО вони повинні мати можливість виконати зазначену місію, насамперед, власним потенціалом. Поряд з цим, велику актуальність набуває досягнення Україною стандартів НАТО та спроможності ЗСУ до дій у складі багатонаціональних колективних сил, а також операціях в межах політики оборони та безпеки Європи. ЗС України повинні бути також готові до участі у ліквідації

наслідків стихійних лих, техногенних катастроф, надання допомоги населенню України. Водночас ЗС України та інші військові формування повинні мати можливості адекватно відповісти на загрози невоєнного характеру: міжнародний тероризм, незаконна торгівля зброєю, а також розповсюдження ракетних технологій, ядерної та іншої зброї масового знищення, неконтрольована міграція, релігійний та етнічний екстремізм, соціальна криза в середині держави.

Для виконання завдань оборони національної території головними **функціями** ЗС України будуть:

запобігання війні (воєнних конфліктів);
відсіч збройної агресії.

Основними воєнно-стратегічними цілями застосування ЗС України та інших військових формувань у війнах (збройних конфліктах) будуть:

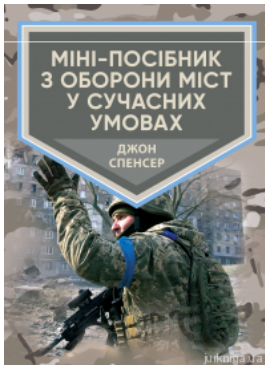
у регіональній (локальній) війні – захист суверенітету і територіальної цілісності України, відбиття агресії, розгром угруповань військ агресора, які вторглися на територію держави, та створення вигідних умов для укладання миру;

у збройному конфлікті – забезпечення недоторканості державного кордону, ліквідація збройного конфлікту та створення умов для стабілізації обстановки відповідно до норм міжнародного права та національного законодавства України;

у міжнародних миротворчих, гуманітарних операціях – запобігання виникненню міжнародних або внутрішніх конфліктів; урегулювання чи створення умов для їх вирішення за згодою сторін, або з використанням примусових заходів за рішенням Ради безпеки ООН; надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок конфліктів; виконання функцій із забезпечення безпеки, додержання прав людини; надання допомоги у подоланні наслідків конфліктів; усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії. Окрім цього деякі підрозділи ЗСУ та інших військових формувань повинні бути готові приймати участь у ліквідації стихійних лих, техногенних катастроф за межами держави за проханням відповідної сторони на підставі законів України. Для досягнення воєнно-стратегічних цілей основними *формами* застосування ЗС України та інших військових формувань будуть: стратегічні дії ЗС України, операції та бойові дії об'єднань та з'єднань ЗСУ та інших військових формувань у регіональній, локальній війнах і збройному конфлікті; спільні спеціальні операції з'єднань, і військових частин ЗС України та інших військових формувань – під час прикордонних конфліктів чи збройних інцидентів; дії під час ведення територіальної оборони України; дії в миротворчих операціях; дії в антитерористичних (контртерористичних) операціях.

Організаційна структура Збройних Сил встановлена Законом України “Про Збройні Сили”. На кінець 2009 р. складається з Міністерства оборони, Генерального штабу, трьох видів Збройних Сил – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили, Об'єднаного оперативного командування, Командування сил підтримки та об'єднань, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, що не належать до видів Збройних Сил (рис.1.2).

Книги, які можуть вас зацікавити

Міні-посібник з оборони міст у сучасних умовах

Керівництво зі стрілецької справи до ручного протитанкового гранатомету РПГ-7В (РПГ-7Д)

Воєнна комп'ютерна інженерія: логіка та криптосистема

Броньований розум. Бойовий стрес та психологія екстремальних ситуацій

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)